

Слід ініціювати прийняття Закону «Про адміністративний регіон (область)», в якому виписати основні функції і повноваження регіональних органів влади по регулюванню і управлінню процесів відтворення АПК, оскільки виробничі цикли в цій галузі економіки здебільшого носять замкнений характер, і відносяться до компетенції регіональних органів влади

Зазначені міркування щодо трансформації в аграрній сфері, звичайно, носять фрагментарний характер. Вони не враховують усієї сукупності шляхів вирішення цієї важливої проблеми, а слугують радше всього запрошенням до дискусії на задану тематику.

РЕЗУЛЬТАТИ РЕФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Ігнатов С. Н., к.е.н., Заслужений економіст України,
начальник Головного управління статистики у Вінницькій області*

Для виявлення резервів підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва постійно здійснюється оцінка явищ, що відбуваються в цій галузі. Конкретні показники, що відображають вплив факторів на процес виробництва, дають змогу провести комплексний аналіз і зробити висновки щодо напрямів та резервів підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Для визначення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва необхідно насамперед одержаний результат (ефект) порівняти з виробничими витратами або ресурсами, що його створили. У процесі сільськогосподарського виробництва аналізуються використання сільськогосподарських угідь, засобів виробництва, робочої сили, а також виробничі витрати для їх функціонування.

Організаційні та економічні перетворення аграрному виробництві розпочались з моменту прийняття Верховною Радою України постанови «Про земельну реформу» від 18.01.1990р. Аграрна реформа в державі, як відомо, породжена об'єктивною необхідністю створення умов для переходу агропромислового виробництва до ринкової економіки. Проте, через низку об'єктивних і суб'єктивних причин вони не дали очікуваного результату, сільське господарство перетворилось у збиткову галузь.

Вінниччина відноситься до регіону, у якому здійснюється виробництво значної частки сільськогосподарської продукції України. В загальному обсязі виробництва продукції сільського господарства держави її частка складає 6,1%, у тому числі 6,8% продукції рослинництва та 4,9% продукції тваринництва. За рівнем виробництва продукції сільського господарства Вінницька область у 2008 році зайняла 3 місце в країні, при чому у розрізі за виробництвом рослинницької та тваринницької продукції вона посіла 1 та 7 місця (рис.1).

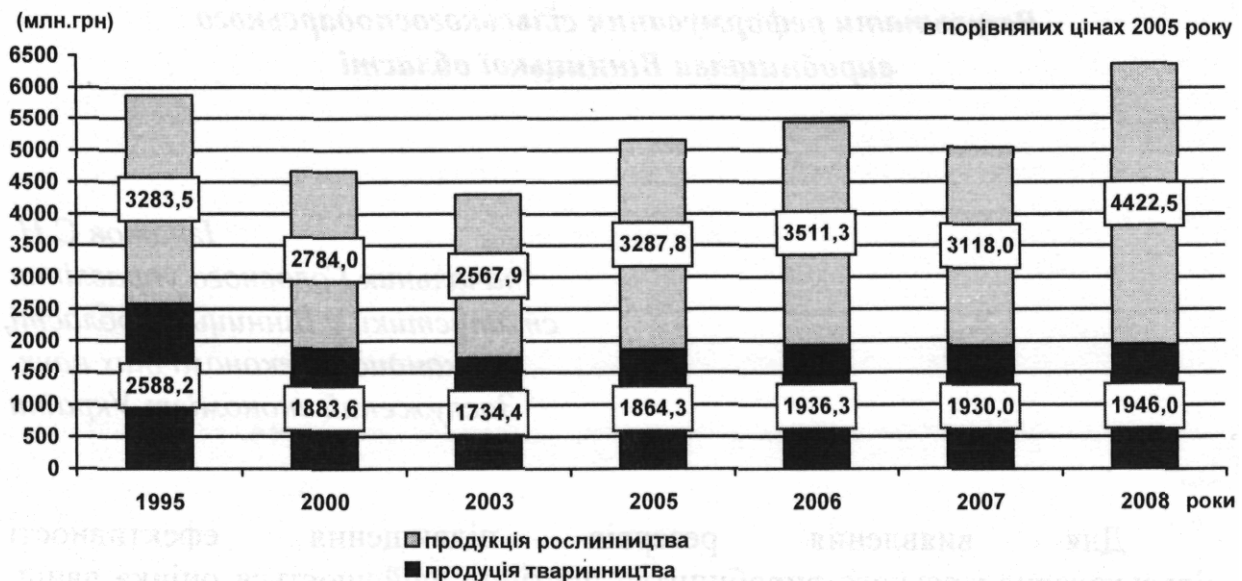

Рис. 1 Динаміка валової продукції сільського господарства Вінницької області.

Однак, наслідки втілення реформ у сільське господарство позначились на обсягах виробництва продукції області. Так, індекс валової продукції за 2008р. в розрахунку до 1990 р. склав 73%, причому найбільший спад виробництва відбувся в 2003 р., коли цей показник складав майже 50%. Слід зазначити, що спад в більшій мірі позначився на галузі тваринництва, де відповідний індекс знизився в 2,5 раза. За період реформування аграрного сектору зросла роль господарств населення в загальному обсязі валової продукції. Зокрема, якщо в 1990 р. їх частка в сільгосппродукції області складала 32,2%, то вже в 2008 р., - 54,3%.

Земля є одним із основних елементів національного багатства країни, тому раціональне використання земельних ресурсів має суттєве значення для розвитку економіки країни. Особливо це стосується сільського господарства, де земля є головним засобом виробництва. У поєднанні з працею і капіталом земля - це основне джерело отримання доходів, вирішальною складовою створення суспільного

продукту як споживчої вартості. Землі сільськогосподарського призначення включають різні за продуктивністю угіддя. Структура сільськогосподарських угідь характеризує якість землі, як засобу виробництва в сільському господарстві. Зокрема, загальна земельна площа Вінницької області на 01.01.2009 р. склала 2649,2 тис.га, в т.ч. сільськогосподарські угіддя займали 2017,1 тис.га, Із них рілля - 1729,0 тис.га або 86%.

В процесі здійснення аграрної реформи на Вінниччині сформовано 2112 господарюючих суб'єктів проти 866 в 1990р. Слід відмітити, що протягом останніх двох десятиліть розмір сільськогосподарських угідь під аграрними підприємствами зменшився майже в 1,5 раза і на сьогоднішній день у них зосереджено 1237,6 тис.га (таб.1). Відбулись суттєві зміни у структурі суб'єктів господарювання. Так, якщо кількість недержавних сільськогосподарських підприємств зросла в більше як 3 рази і складає 2104 одиниць, то державних знизилась в 25 разів і на сьогоднішній день нараховує 8 суб'єктів господарювання (таб.1).

Таблиця 1

Динаміка земельних площ Вінницької області , тис. га.

Роки	Загальна земельна площа			в т.ч. сільськогосподарські угіддя			з них рілля		
	Сільськогосподарські підприємства		господарства населення	Сільськогосподарські підприємства		господарства населення	Сільськогосподарські підприємства		господарства населення
	недержавні	державні		недержавні	державні		недержавні	державні	
1990	1828,6	323,1	197,5	1584,7	265,5	188,1	1393,6	208,4	170,5
1995	1593,5	291,4	342,9	1395,2	239,1	326,9	1278,8	200,3	219,4
2000	1379,1	132,4	412,1	1329,8	108,1	391,1	1269,3	93,6	276,9
2005	1194,9	62,4	630,1	1158,2	52,5	603,1	1122,1	45,7	473,8
2008	1230,3	41,8	606,6	1202,3	35,3	575,5	1172,9	30,7	444,6

Відповідно до змін в структурі сільгоспідприємств відбулись і зміни у володінні і користуванні земельними угіддями цих агроформувань. Здійснено перерозподіл державної власності з передачею землі у власність громадян і колективними сільськогосподарськими

підприємствами, яка розпайована між працівниками та пенсіонерами з їх числа. Зокрема, розмір сільськогосподарських угідь державних підприємств в 2008р. зменшився в 7,5 раза проти 1990р. та зріс господарств населення в 3 рази. За результатами реформування селяни стали власниками 606,6 тис.га або 34,1% земельних площ у володінні та користуванні сільгоспідприємств та громадян, тоді як в 1990р. їх земельна частка складала лише 8,4% та зросла у 2005р. до 33,4%.

Майже два десятиліття відбувається процес розвитку фермерства. Кількість фермерських господарств у 2008 році досягла 1625 одиниць, від перших 24 фермерських господарств зареєстрованих в 1991 р. Середній розмір одного фермерського господарства зріс з 25 до 135,9 га. На сьогоднішній день у власність, користування та оренду фермерських господарств було виділено 220,8 тис.га сільськогосподарських угідь, що становить 10,9% сільськогосподарських угідь області.

За період з 1990р. по 2008 рік в галузі тваринництва відбулись зміни. Внаслідок відсутності системи державного регулювання та його централізованого матеріально-технічного забезпечення у галузі тваринництва відбувся спад. Чисельність поголів'я великої рогатої худоби знизилась в 3,4 раза, в т.ч. корів - 2,3 раза, свиней - 3,3 раза, овець та кіз - 9,5 раза, птиці - на 10,9%. Зменшення чисельності поголів'я худоби відбулось в основному в сільськогосподарських підприємствах. Основною причиною такого скорочення кількості поголів'я худоби та птиці та виробництва продукції тваринництва являється незацікавленість товаровиробників у розвитку цієї галузі через її високу збитковість. При цьому, спостерігається зростання чисельності худоби в господарствах населення у загальному поголів'ї худоби та птиці області. Так, зросла частка великої рогатої худоби з 15,2% в 1990р., до 67,8% - в 2008р., корів - з 28,0% до 80,8%; свиней - з 29,8% до 71,7%; птиці - з 59,8% до 80,7%.

Наслідком зниження чисельності поголів'я явилось зменшення обсягів виробництва продукції тваринництва. Зокрема, загальне виробництво м'яса (реалізація в живій вазі) скоротилось в 3,5 раза і становило 103,7 тис.т, молока - в 1,5 раза (840,1 тис.т) та вовни в 56,6 раза (16 т), а яєць від птиці всіх видів дещо зросло на 4% (710,7 млн.шт).

Відбулись зміни в галузі рослинництва. Зокрема, за підсумками 2008р. господарствами усіх категорій одержано понад 3 млн.т зернових культур, що перевищило рівень 1990р. на 11%; 217,6 тис.т насіння

соняшнику перевищення склало 3,3 рази; 1,5 млн.т картоплі - на 44,5% більше; 318,2 тис.т овочів - на 33,6% більше; 2,2 млн.т солодких коренів буряку, що в 2,6 рази менше. Серед товаровиробників продукції рослинництва сільгосп підприємства залишаються основними виробниками зернових культур, цукрового буряку та соняшнику, де їх частка становить 85,5-93,5%. Однак, майже весь обсяг 99,4% картоплі області, овочів -95,9%, плодів та ягід - 46,5% було вироблено господарствами населення.

Технологічна ефективність сільськогосподарського виробництва відображається насамперед в показниках урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності тварин. Слід зазначити, що на рослинницькі галузі мають великий вплив кліматичні фактори, які спричинюють значні коливання урожайності сільськогосподарських культур. Так, посуха і наступні за нею заморозки на ґрунті не дали можливості посіву озимих культур в кінці 2002р. вплинули на урожайність зернових культур 19,2 ц/гата в 2003р.; затяжні дощі і несподівані заморозки завадили збору цукрових буряків 177,8 ц з га та соняшника на зерно 9,2 ц з га в 2001р.

За період з 1990 року урожайність зернових культур зросла на 11%, цукрових буряків - на 27%, картоплі - на 47% та овочів - 75%, проте знизилась соняшнику - на 6% (таб.2). Однак, урожайність сільськогосподарських культур розрізняється за категоріями господарств. Зокрема, середні рівні урожайності зернових культур у 2008р. в сільськогосподарських підприємствах більші на 6%, ніж в господарствах населення; цукрових буряків - майже на 15%; соняшнику - на 16%. Сільськогосподарські підприємства мають у своєму розпорядженні ресурси по збільшенню урожайності рослин: покращене та гібридне насіння, в достатній кількості мінеральні і органічні добрива та засоби захисту рослин, а також сучасну сільськогосподарську техніку. На сьогоднішній день в області виділяється 187 сільгосп підприємств, у яких урожайність зернових культур більша середньообласної на 22%, 171 підприємство, де урожайність кукурудзи на більше на 9%, 115 підприємств, соняшнику більше на 37%, 33 підприємства з урожайністю цукрових буряків більше на 11%.

Динаміка продуктивності сільськогосподарського виробництва Вінницької області

	1990р.	1995р.	2000р.	2005р.	2008р.
Урожайність сільськогосподарських культур, ц з 1 га					
Зерно (вкл. кукурудзу)	37,0	28,6	23,6	27,4	41,0
Цукрові буряки (фабричні)	283,9	215,4	186,2	251,9	360,4
Соняшник	19,5	13,0	13,0	11,0	18,3
Картопля -	101,7	103,3	116,5	130,1	151,6
Овочі - всього	114,9	103,1	105,5	189,3	201,4
Продуктивність худоби					
Середній удій молока від однієї корови, кг	3015	2111	1664	2834	3363
Середня несучість курки-несучки, шт.	202	136	178	251	270
Середній настриг вовни, кг	2,7	1,9	1,6	1,6	1,4
Середньодобові прирости на вирощуванні та відгодівлі, г					
- великої рогатої худоби	486	318	290	409	476
-свиней	248	147	131	230	307

За роки аграрної реформи змінилась продуктивність тваринницьких галузей в сільськогосподарських підприємствах: зріс середньорічний удій від корови з 3015 кг у 1990 році до 3363 кг у 2008 році, середньорічна несучість курей-несучок - з 202 шт. до 270 шт, середньодобові прирости свиней - з 248 г до 307 г; знизилась середньодобові прирости великої рогатої худоби - з 486 г до 476 г, відповідно. Сільгосп підприємства по вдосконаленню продуктивності тварин все частіше використовують: високопродуктивне маточне поголів'я худоби, збалансована кормова база та налагоджена організація розширеного відтворення стада. За підсумками року по області нараховується 19 аграрних підприємств, де середній надій молока на корову складав більше 6000 кг; 5 підприємств, у яких обсяг виробництва яєць від однієї курки-несучки становив більше 250 шт.

Кабінетом Міністрів України були прийняті кроки щодо покращення стану тваринницької галузі. Зокрема, 1.03.2007р. була прийнята Постанова №349 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку тваринництва», у якому визначено механізм використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою «Бюджетна тваринницька дотація

та державна підтримка виробництва продукції рослинництва». Галузь тваринництва визначена пріоритетною. Так в рамках вищезгаданої програми, товаровиробникам області за продану переробним підприємствам тваринницьку продукцію за рахунок коштів податку на додану вартість за 2008 рік було виплачено дотацій: за худобу та птицю - 28,5 млн.грн., що на 16,3% більше, ніж за попередній рік, в тому числі за велику рогату худобу - 19,3 млн.грн. (на 23,7%), свиней - 7,7 млн.грн. (на 3,6% менше); за молоко та молочні продукти - 44,0 млн. грн. (на 34,1% більше) та бюджетних дотацій за молодняк великої рогатої худоби, свиней, свійську птицю та молоко - 27,1 млн.грн. Проте, серед регіонів України по рівню забезпеченості дотаціями за рахунок коштів на додану вартість та по бюджетним дотаціям Вінниччина посідає 10 та 9 місце.

Організацію виробництва сільськогосподарської продукції ускладнює значне погіршення технічного оснащення виробничих структур. За період з 2000 року балансова вартість основних фондів агропромислового виробництва області скоротилась у 2,1 раза, до того ж до знизилась частка машин і обладнання у структурі основних засобів виробництва. Тільки за останні 17 років кількість тракторів зменшилась в 2,4 раза, зернозбиральних комбайнів - 2,3 раза, кукурудзозбиральних комбайнів - 3,6 раза, бурякозбиральних машин - 2,4 раза. Значно знизилась обсяги внесення мінеральних і органічних добрив. Якщо у 1990р. і було внесено 272,1 тис.т мінеральних добрив у діючій речовині, то в 2008 році - тільки 86,5 тис.т, органічних - 14259,2 тис.т в 1990р., та 583,8 тис.т в 2008р., тобто більше ніж у 2,5 раза.

Важливою складовою виробничого потенціалу, який має визначальний характер для ефективного розвитку сільського господарства, є забезпечення робочою силою та організація її раціонального використання. Вінницька область належить до регіонів з високою часткою сільських жителів у загальній чисельності населення. Тут 51,4% всіх жителів припадає на сільське населення. У структурі чисельності зайнятого населення 14% зайнято у сільському господарстві. На підприємствах аграрного сектору середньооблікова кількість найманих працівників (тут і далі без врахування зайнятих на статистичне малих підприємствах та у громадян-підприємців) за звітний рік зменшилася на 10,4% і склала 49,2 тис. осіб. Відповідно зменшилась частка працівників сільського господарства у загальній кількості зайнятих в економіці Вінниччини і склала 13,9%. Основна частина зайнятого населення у сільському господарстві зайнята в особистих господарствах

населення. Не дивлячись на вагому питому вагу зайнятих сільських жителів в області зберігається висока частка безробітних жителів села. Залишається від'ємною і сільська демографічна ситуація. До того ж, негативний демографічний процес на селі відбувається інтенсивніше ніж у містах. Одним з показників ефективного використання робочих ресурсів являється продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах в розрахунку на одного зайнятого в сільськогосподарському виробництві. Зокрема, в області за 2008р. цей показник досягнув 59,0 тис.грн., що більше рівня 1990р. майже в 2,5 раза, в рослинництві - 66,7 тис.грн або в 2,6 раза, тваринництві - 38,0 або в 1,7 раза.

Одним із важливих економічних важелів подальшого поліпшення економічного механізму господарювання та підвищення ефективності використання виробничого потенціалу в аграрних формуваннях регіону є об'єктивна оцінка його виробничо-фінансової діяльності. Узагальнюючим показником результативності виробничої діяльності господарських структур є показники економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. До них належать насамперед прибуток, рівень рентабельності (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка основних показників роботи сільськогосподарських підприємств Вінницької області

	Прибуток, збиток (-), млн. грн.				Рівень рентабельності, %				
	1990 ¹	1995	2000	2008	1990 ¹	1995	2000	2005	2008
Продукція сільського господарства	1256,6	-3,4	78,9	255,7	43,4	-0,5	9,8	2,7	11,8
Рослинництво	429,1	45,5	195,5	267,7	92,2	17,7	40,3	7,0	15,9
Тваринництво	204,7	-60,6	- 116,5	-12,1	20,6	-30,2	-36,4	-5,8	-2,4

¹ млн. карбованців.

Так, з прибутками 2008 рік закінчили 370 сільськогосподарських підприємств, що більше на 8%, ніж у 1995р., сума їхнього прибутку і склала 392,4 млн. грн. проти 3,4 млн грн. збитку. Внаслідок в скороченням виробництва, поглиблення диспаритету цін та інших негативних чинників, сільськогосподарське виробництво в області знизило рівень рентабельності з 43,4% до 11,8%. В цілому рослинництво не є

збитковим, але собівартість реалізації зростає за ці роки по всіх культурах з відповідним зниженням прибутку та рівня рентабельності з 92,2% до 15,9%. Складніша ситуація в галузі тваринництва, якщо в 1990р. сільгосппідприємствами області було отримано позитивну рентабельність 20,6%. Проте, висока собівартість виробництва тваринницької продукції та низькі ціни її реалізації зумовили її збитковість.

Розвиток сільського господарства потребує значних інвестицій, які сьогодні вкрай обмежені. Загальна сума інвестицій на розвиток сільського господарства в 2008 році склала 711,5 млн.грн., з них в рослинництво направлено 643,9 млн.грн. За рахунок коштів Державного бюджету освоєно лише 8,5 млн.грн., або 1,2% загального обсягу інвестицій у сільське господарство. Індекси інвестицій в розрахунку до попереднього року скорочуються (таб.4), якщо в 2005р. введено в сільськогосподарське виробництво в 1,5 раза більше попереднього року, то в 2008р. лише на 7% і особливо це стосується галузі тваринництва.

Таблиця 4

Динаміка інвестицій в основний капітал Вінницької області, %

	2005	2006	2007	2008
Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	152,1	136,0	146,3	106,9
з них: рослинництво	151,9	139,9	143,8	110,3
тваринництво	162,7	99,2	155,6	35,2

У забезпеченні поповнення інвестиційного дефіциту велика роль належить іноземним інвестиціям. Станом на 1.01.2009 р. в сільське господарство Вінниччини іноземними інвесторами було вкладено прямих іноземних інвестицій на суму 18,5 млн.дол. США (11,5% від загальних іноземних вкладень по області).

Для збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та підвищення її економічної ефективності необхідно здійснювати фундаментальні і прикладні наукові дослідження, спрямовані на створення нової та вдосконалення існуючої техніки, поліпшення селекційної роботи щодо створення нових і поліпшення існуючих сортів та гібридів сільськогосподарських культур, порід тварин, розробку нових і вдосконалення існуючих технологічних процесів виробництва, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції, вдосконалення всього

господарського механізму. Суть інтенсивної технології полягає у створенні оптимальних умов для вирощування сільськогосподарських культур, проведення повного комплексу науково обґрунтованих прийомів обробітку ґрунту та одержання врожаю. Особливо важливим при цьому є дотримання, технологічної дисципліни, виконання заходів, спрямованих на максимальне використання біоенергетичного потенціалу ґрунту. Водночас використання інтенсивних технологій повинне сприяти підвищенню економічної родючості ґрунту, передбачати раціональне використання природних ресурсів та охорону навколишнього середовища. У рослинництві при освоєнні інтенсивних технологій велику роль відіграє хімізація сільського господарства. Розроблено високоефективні технології використання добрив, які суттєво підвищують окупність їх урожаєм. Набуло широкого розповсюдження внесення мінеральних добрив разом з водою.

Впровадження інтенсивних технологій у сільськогосподарське виробництво тісно пов'язане з його механізацією - з переходом від часткової до комплексної. Технічне забезпечення сільського господарства постійно поліпшується, неухильно підвищується рівень механізації. Проте, незважаючи на значні успіхи механізації сільськогосподарського виробництва, існує й багато проблем. Одна з них полягає в тому, що при виробництві більшості продуктів відсутня можливість використання системи машин, що забезпечує комплексну механізацію всіх виробничих процесів. Тому в сільському господарстві ще на багатьох роботах застосовується ручна праця. Особливого значення нині набуває якісне вдосконалення машин, підвищення їх надійності й довговічності. Для сільськогосподарського господарства значні перспективи відкриваються у зв'язку з освоєнням найближчим часом нових машин, а також роботів і маніпуляторів, які забезпечать підвищення продуктивності праці в 1,8-2 рази. Досвід використання їх поки що незначний, але результати хороші. У птахівництві маніпулятори використовуються для укладання яєць в тару. Це знижує затрати праці в 4 рази, пошкодження яєць - у 3 рази.

Велике значення має збереження енергії. В Україні впроваджується технологія зберігання фуражної кукурудзи без сушіння: на кожній тонні зерна економиться 25-30 кг палива, зменшується загальні витрати на одиницю продукції на 20-22 %.

Все більшого значення набуває комп'ютеризація сільського господарства. Це перш за все, забезпечення сільськогосподарського виробництва електронно-обчислювальними машинами, персональними

комп'ютерами, створення інформаційної бази, програмне забезпечення, а також підготовка висококваліфікованих спеціалістів. Нині працюють автоматизовані системи управління зрошенням сільськогосподарських культур. Вони дозволяють враховувати весь комплекс умов і приймати оптимальні режими зрошення. А це істотно підвищує ефективність використання води, що дуже важливо для посушливих районів. Крім того, оптимізація поливних режимів зменшує засолення ґрунтів. Такі системи планування зрошення застосовуються і в Україні.

Прискорення науково-технічного прогресу неможливе без постійного вдосконалення організаційних форм розвитку агропромислового комплексу, його господарського механізму, організації праці та виробництва. Необхідно послідовно здійснювати курс на впровадження різноманітних форм власності та господарювання, посилення економічної активності та професійної компетентності всіх товаровиробників сільськогосподарської продукції, розгортання між ними здорової конкуренції. Будь який напрям науково технічного прогресу повинен обов'язково враховувати екологічні проблеми, забезпечувати раціональне використання природних ресурсів і охорону навколишнього середовища.

Проведений вище аналіз дає підстави стверджувати, що розвиток агропромислового виробництва не можливий без підтримки з боку держави. Тому в програмі розвитку нашого регіону були сформульовані основні пріоритетні напрямки аграрної політики, а саме:

Удосконалення фінансово-кредитного обслуговування агропромислового комплексу:

- розширення участі сільськогосподарських підприємств в державних програмах фінансової підтримки аграрного сектору економіки;

- здійснення державної підтримки інвестиційних проектів у тваринництві;

- поновлення довгострокового та розширення коротко- і середньострокового кредитування аграрного сектору з метою стабілізації кредитних відносин у галузі;

- організація кредитних спілок для одержання кредитних ресурсів сільгосптоваровиробникам, які не мають доступу до кредитів комерційних банків;

- інтеграція банківського аграрного і промислового капіталу шляхом створення агропромислових фінансових груп;

Поліпшення матеріально-технічного забезпечення підприємств агропромислового комплексу:

- залучення інвестицій в аграрний сектор економіки;
- розширення кредитування для придбання сільськогосподарської техніки та фінансування державної програми 30% відшкодування вартості вітчизняної сільськогосподарської техніки;
- збільшення фінансування поставок техніки за рахунок коштів державного та регіонального обласного лізингового фонду;
- будівництво потужностей по зберіганню зернових та олійних культур.

Формування інфраструктури аграрного ринку для забезпечення прозорих каналів збуту сільськогосподарської продукції:

- формування регіональних оптових ринків агропродукції, спеціалізованих аукціонів і ярмарок, розширення мережі фірмової торгівлі;
- сприяння розвитку біржової торгівлі;
- розширення застосування заставних та інтервенційних закупівель зерна і цукру з метою уникнення сезонних та кон'юнктурних коливань цін на ринку;

Подолання негативних соціальних наслідків, які виникли на селі в процесі трансформації агропродовольчої сфери:

- розширення зайнятості сільського населення через комплексне забезпечення багатогалузевого розвитку агропромислового виробництва;
- збереження мережі та забезпечення функціонування установ соціальної сфери села, розширення та підтримка індивідуального будівництва на селі;
- першочергове спрямування державних централізованих капіталовкладень на будівництво газових мереж, водопроводів, закладів освіти та охорони здоров'я;
- розробки і реалізації спеціальних програм поліпшення навчання, фізичного і культурного виховання, працевлаштування сільської молоді.

Отже, головна мета досягнення пріоритету - забезпечення стабільного та ефективного функціонування аграрної сфери, її орієнтація на задоволення внутрішніх та експортних потреб продукції сільського господарства та продуктів її переробки, вирішення соціально-економічних проблем села.